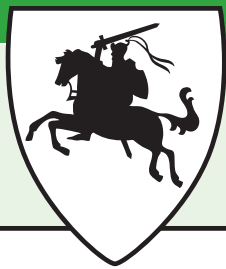

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Karas dėl karo pabėgėlių

R Ferdinandas KAUZONAS
„Respublikos“ apžvalgininkas

XXI amžius „Mercado dos Escravos“

Pamenate, nuo ko pradėjome? Nuo aimanų: „Oi, oi, 300 karo pabėgėlių - mums per daug!“ Paskui Europos Sąjungos „užsakymai“, oficialiai vadinami „kvotomis“, vis augo, o mes toliau aikčiojome ir kūkčiojome „oi“, „oi“. Ne, mes, lietuviai, iki tokio laipsnio nenužmogėjome, kad nesuvoktume svetimo skausmo. Kai 1939-ųjų rugsėjį Hitlerio kariauna užpuolė Lenkiją, Lietuva nedvejodama bėgantiesiems nuo karo jos piliečiams ištiesė pagalbos ranką, nors tik ką dėl Vilniaus ir Vilnijos užgrobumo Lenkiją laikėme didžiausia savo priešė. Tai kodėl šiandien taip nesukubame rankos tiesti bėgantiesiems nuo karo iš Artimųjų Rytų?

O jeigu mums nepatinka, kad kažkas liepia mums būti žmonėmis? Net gąsdina - jeigu atsiskytytume, mums grėstų finansinės sankcijos. O jeigu mes tokį prievartavimą laikome savo valstybės nepriklausomybės ir tautos orumo įžeidimu?

Ir mūsų valdžia, atsidūrusi tarp ES kūjo ir įžeistos tautos priekalo, įsidrąsinusi pareiškia, kad priimsime tą vargšę kvotą, tačiau patys atsirinksim mums labiausiai tinkančius karo nelaimėlių egzempliorius.

Štai tuomet prisiminiau Lagošą, miestą pačiuose Portugalijos pietuose. Jame dar yra pastatas, kuriame kadaise pradėjo veikti „Mercado dos Escravos“ - pirmasis Europoje vergų turgus. Prieš aštuonerius metus prie šio pastato stovėdamas bandžiau įsivaizduoti, kaip XV amžiuje vergų pirkėjai čia atsirinkinėjo savo gyvasias prekes - apžiūrinėjo dantis, čiupinėjo raumenis. O tik paskui

vergus pirkdavo arba mainydavo į cukrų.

Dabar pasklidus žiniai apie pabėgėlių atranką, bandžiau įsivaizduoti, kaip šiandien bus atrenkami pabėgėliai Lietuvai. Dantų ar raumenų tikrinimo procedūrų mūsų atveju gali nepakakt. Mūsų „atrankos komisijai“ gali parūpti, pavyzdžiui, kas jie, Lietuvon besiveržiantieji, - mūsų draugai ar priešai? Kaip nustatysi? Jeigu jie pabėgo nuo amerikiečių, australų, prancūzų bombų - tai priešai? O jeigu nuo rusų - tai draugai?

O jeigu bėgdami nuo mirties tie karo nelaimėliai nei bombų, nei lėktuvų, iš kurių jos krito, nespėjo ar negebėjo identifikuoti? O jeigu ir mūsų komisijai nepavyktų nelaimėlių tiksliai išrūšiuoti? Ar tuose Europos pabėgėlių stovyklų skruzdėlynuose tarp šimtų tūkstančių laukiančiųjų nustatysi, kas yra kas ir nuo ko ar dėl ko kuris pabėgo?

O jeigu staiga jau lėktuve, skraidinančiame į Lietuvą pirmuosius „atrinktuosius“, atsidurtų ir mūsų draugų, ir mūsų priešų!? Ir jau ore jie patys išsiaiškintų, kas yra kas?!

O jeigu ore „susipažinti“ nespėtų ir lėktuvus sėkmingai nusileistų Lietuvoje, o „susipažinimo procedūra“ nusikeltų į Ruklos pabėgėlių priėmimo centrą? Jau dabar pabėgėlių stovyklose, ypač Vokietijoje, vyksta nuolatinės masinės riaušės, muštynės, peraugančios į vietinius karus: kumščiais, peiliais ir kitokiais pačių pasigamintais ginklais - tautybė prieš tautybę, klanas prieš klaną, religija - prieš religiją! Taigi mūsų Rukla, vos atvykus pirmiesiems mūsų ekspertų atrinktiesiems, gali išlėkti į orą su visu gyvuoju ir negyvuoju inventoriumi. Pūkiai žinome, kad šis nelaimėlių kontingentas, ypač musulmonai, skirtingai nei mes, o ypač mūsų partijos, turi labai ryškiai išreikštus savo įsitikinimus, savo ideologijas ir kiekvieną akimirką pasirengę šias savo vertybes ginti. Ir jeigu prireiks, bombą pasigamins iš nieko. O jeigu labai prireiks - patys virs bombomis.

Sakote, gąsdinu? Taip. Nes pats bijau. Bijau ne tiek teroristų, kurių tarp pabėgėlių iš tiesų gali rasti. Bijau ne klanų, kuriais nei manęs, nei Lietuvos nepagąsdinsit - po savo padange jų turime, galbūt nemažiau galingų ir grėsmingų. Labiausiai bijau chaoso, kuris kils dėl mūsų nepasirengimo juos priimti.

Kuo skiriasi terminai „pabėgėlis“ ir „marzmas“?

Mūsų ekspertai Europos pabėgėlių stovyklose žada atsijoti ir „imti“ Lietuvon tik „karo pabėgėlius“? O kas gi laikomas karo pabėgėliu? Jokiuose mūsų teisės aktuose neradau atsakymo. Tiesa, pavyko aptikti Lietuvos Respublikos 1997 m. įstatymą Dėl 1951 m. konvencijos dėl pabėgėlių statuso bei 1967 m. protokolo dėl pabėgėlių statuso ratifikavimo. Įstatymo pavadinimas sudėliotas gal kiek ir painokai, užtat šiuo įstatymu ratifikuotoje konvencijoje „pabėgėlio“ apibrėžimas suformuluotas labai aiškiai ir suprantamai:

Galima kreiptis į ES Komisiją ar Jungtinių Tautų vyriausiąjį pabėgėlių komisarą, kad į Lietuvą bent vienas kitas šimtas pabėgėlių būtų... atitremta

„TERMINO „PABĖGĖLIS“ APIBRĖŽIMAS. Šioje Konvencijoje terminas „pabėgėlis“ nusako asmenį, kuris buvo laikomas pabėgėliu pagal 1926 m. gegužės 12 d. ir 1928 m. birželio 30 d. susitarimus arba pagal 1933 m. spalio 28 d. ir 1938 m. vasario 10 d. konvencijas, 1939 m. rugsėjo 14 d. Protokolą arba Tarptautinės pabėgėlių reikalų organizacijos įstatus.“

Viską supratote? Aš taip pat. Jeigu manęs dabar, kai jau „supratu“, kas nors paprašytų pabandyti suformuluoti termino „marzmas“ apibrėžimą, aš jį apibrėžčiau tik ką cituotu termino „pabėgėlis“ apibrėžimu.

Bet jeigu vis dėlto tarp ekspertų, kuriems bus patikėta pabėgėlių stovyklose vykdyti šią atsakingą atranką, rasis bent vienas proto gigantas, kuris iš tiesų suvoks konvencijoje pateiktą „pabėgėlio“ apibrėžimą, tai - joks laimėjimas. Atsijoti reikia ne bet kokius pabėgėlius, ne sotesnio karnio ar lengvesnio gyvenimo ieškotojus, o būtent „karo pabėgėlius“. O kaip tu, proto gigante, sijosi, jei nežinai, ką tai reiškia. Galbūt kažkur kažkokioje tarptautinėje konvencijoje „karo pabėgėlis“ yra apibrėžtas, bet visą savaitę tarp Lietuvoje ratifikuotų tokios ieškojės - neaptikau. O kiek pame nu, mūsų valstybės teisės aktais tampa tik tos tarptautinės konvencijos, kurios Lietuvos Respublikos įstatymais yra ratifikuotos. Tai dar labiau komplikotų jau ir taip beveik neįvykdomą mūsų ekspertų delegacijos misiją „vergų turguje“.

Niekas nenorėjo bėgti

Laimė, visos mūsų „pirklių“ delegacijos komplikacijos išsprendė dar iki pabėgėlių atvykimo. Jas išsprendė patys pabėgėliai - niekas nenori bėgti į Lietuvą. Net nuo karo!..

Problema lyg ir išspręsta - kai niekas nenori į Lietuvą, tai nėra ir iš ko rinktis. Regis, išlipsime sausi. Ir mūsų „atrankos komisija“ nesusikompromituos, ir pabėgėliai Lietuvos neužplūs, ir Rukla išliks, ir piniginių sankcijų Europos Sąjunga prieš mus negalės imtis: „Mes nekalti: mes taip laukėme, taip laukėme, bet, Dievas mato, nė vienas nenori į Lietuvą bėgti...“

Iš tiesų, gavę šalies vadovų užduotį, daugelio valstybinių ir savi-

valdybių institucijų darbuotojai puolė ją vykdyti. Tarsi jau ir viskas buvo apgalvota, parengta, numatyta. Kaip karo atbėgėlius atrinksim, kaip pargabensim. Kur apgyvendinsim, kaip maitinsim, kaip gydysim. Net kuo rengsim ir kaip jiems patiems rengtis neleisime. Kaip integruosime („kad Lietuva jiems virstų antrąja Tėvyne!“). Kaip organizuosime jų švietimą ir kaip mokysime lietuvių kalbos (net būtinas mokymosi valandų skaičius jau „atmeruotas“). Kažkokia jau atliktų realių darbų ir miunhauzeniškų fantazijų mišrainė... Ir tik niekam neatėjo į galvą tokia fantazija, kad į Lietuvą niekas nenorės bėgti. Net nuo... karo.

Ir tada prieš mūsų valstybę atsistojo toks vienas į kuprą visai susimetęs, bet labai drūtas ir klastingai kikenantis klaustukas: „O kas bus, jeigu į Latviją ar Estiją jie su tiks „bėgti“?“ Oi, oi...

Tik staiga - naujas valdžios nurodymas: skubiausiai parengti Lietuvą reklamuojančius lankstinukus ir platinti juos pabėgėlių stovyklose. Kaži, jame bus paminėta, kad Lietuva yra piečiau Latvijos ir Estijos, tad jiems, atvykusiems beveik iš Afrikos, pas mus būtų daug šilčiau?

O gal didesnį efektą padarytų į arabų kalbą išversti ir stovyklose išplatinti Gedimino laiškeliai? Ne visi. Bent pora. Tie, kuriuose didysis Lietuvos kunigaikštis kviečia į Lietuvą pirkliaus, amatininkus, kitokius profesionalius specialistus ir pažada geriausias sąlygas jų verslui.

Bet dar efektyviau, manau, suveiktų kokia nors Lietuvos seksualių merginų popmuzikos grupė. Pavyzdžiui, „Pinup Girls“. Kodėl nepabandyti jų išsiųsti gastrolėms į pabėgėlių stovyklas. Tegu pakoncertuoja pabėgėliams. Ir tegu iš kiekvienos stovyklos kiekviena namo parsiveža bent po vieną pabėgėlį. Estijai ir Latvijai pavyti, manau, pakaktų. O jeigu nepakaktų, galima būtų imtis kraštutinės priemonės - kreiptis į ES Komisiją ar Jungtinių Tautų vyriausiąjį pabėgėlių komisarą, kad į Lietuvą bent vienas kitas šimtas pabėgėlių būtų... atitremta.

Oi, oi, oi...

EPA/Eltos nuotr.

Ar lietuviai užsienio bankams tik avinų banda?

Šalies vadovai bankus vadina investuotojais, dalis bankų klientų bankus vadina gelbėtojais, kita dalis - grobuonimis. O kuo bankai laiko Lietuvos gyventojus, kai už kiekvieną kliento krustelėjimą lupa pinigus, o pelno mokesčio į mūsų valstybės kišenę sumoka tik ašaras? Štai visai neseniai, „Danske“ bankas nusprendė atskirti mažmeninės bankininkystės ir 120 tūkst. savo priviliotų klientų pardavę „Swedbankui“. Kartais susidaro įspūdis, kad jiems lietuviai - kaip avis: tik kirpk vilną, tik melžk. Kai nusibosta kirpti, melžti, parduoda. Ar tikrai mūsų žmonės užsienio bankininkams tik avinų banda?

Apie tai prie „ŽALGIRIO“ NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritoj stalo diskulavo Seimo nariai prof. Kęstutis GLAVECKAS ir Vytautas GAPŠYS, Smulkaus ir vidutinio verslo tarybos narys Saulius ŽILINSKAS ir buvusi bankininkė Gilana MARKOVIČIENĖ. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kas vyksta Lietuvoje su tais bankais?
G.MARKOVIČIENĖ: „Danske“ bankas pardavė savo mažmeninę bankininkystę. Kodėl bankui „Swedbank“? Turbūt dėl to, kad buvo pasiūlytos geriausios sąlygos. Nes visą šį konkursą rengė didžiausias JAV bankas „Bank of America“. Kodėl pardavė vien tik mažmeninę bankininkystę? Manau, tos pasekmės pasijus vėliau, dabar „Danske“ bankas sako, kad jie pasiieka pasiturinčius klientus,

verslo įmones. Bet šiaandien didžiausias verslo įmonės naudojai SEB banku. Kas išeina? Išeina, kad „Danske“ bankui pervedus mažmeninę bankininkystę „Swedbank“, šis tampa didžiausias mažmeninės bankininkystės lyderis Lietuvoje.

Klausimas tik ar „Danske“ tikrai pasirinko šitą kelią ir dabar intensyviai dirbs išskirtinai su verslo klientais. Jie pradedą mažmeninę bankininkystę Lietuvoje ir Latvijoje, o Estijoje mažmeninę bankininkystę pasiliko, nes negalėjo, juk ir taip „Swedbank“ valdo didžiausią dalį klientų.

S.ŽILINSKAS. Iš „Danske“ banko tikrai neatimsi teisės parduoti. Faktas kitas. Atkreipkime dėmesį į nedidelę smulkmeną: Estijoje neleido. Kas neleido? Konkurencijos taryba, t.y. valdžia. Iš tikrųjų pati didžiausia problema yra tai, kad pas mus valdžia bankams leidžia viską. Totaliai viską.

Padarę minimalią tyrimą, susisiekę su savo giminaičiais, draugais Baltijos šalyse tuoj pat sužinotume vieną keistą dalyką - kad vietinteliai lietuviai už bankų paslaugas moka pagal visus tris konkuruojančius modelius pasaulyje.

Vienas modelis - apmokestinti gaunamas pajamas, antras modelis - apmokestinti išėinančias lėšas, ir trečias modelis, pagal kurį bankai tarpusavyje konkuruoja, - mėnesinis aptarnavimo mokeskis. Seimo Biudžeto ir finansų komitetas tikrai seniai žino šitą situaciją ir tiesiog keista, kai tas pats SEB, „Swedbank“ ir visi kiti bankai Lietuvoje lietuviams taiko visus tris

apmokestinimo variantus, o Latvijoje ir Estijoje netaiko. Kodėl? Atsakymas tas pats: ką daro valdžia.

Estijoje Konkurencijos taryba labai seniai konstatavo, kad bankininkystėje yra susidariusi oligopolinė padėtis, ir apribojo tam tikrus veiksmus. Latvijos finansų ministras, kai pasižiūrėjo, kad kyla bankų sąnaudos ir bankų veikla orientuojasi į operacinę veiklą, nors pagrindinis bankų tikslas yra paskolų teikimas, išleido įsakymą, kuriame nurodė labai paprastą dalyką. Deja, mūsų gyvenime bankai pasidarė svarbi visuomeninė paslauga. Kaip kainų komisija reguliuoja šilumos arba vandens tiekimo kainas, nes tai yra svarbu visiems gyventojams, lygiai taip pat bankų teikiamos paslaugos, nes jie užėmė tokia mažmeninę bankininkystę? Manau, tos pasekmės pasijus vėliau, dabar „Danske“ bankas sako, kad jie pasiieka pasiturinčius klientus,

▶ Ar visi 1995-ųjų lietuviškų bankų bankrotai nebuvo dirbtinai sukelti

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

G.JAKAVONIS: Esu banko klientas. Kai juo tapau, mes aptarėme sąlygas, domėjaisi palūkanomis, kitomis sąlygomis. Ir staiga vieną dieną pasikeitė šeimnininkas. Jis keičia sąlygas. Eiti į kitą banką? Iš bankininkų girdėjau, kad ir perėjimas bus apmokestinatas.

K.GLAVECKAS: Manau, kad visuomet bankas kaip ir bet kokia kita įmonė ar organizacija gali jungtis, gali parduotui. Bankui taikomi tie patys principai, tik, aišku, yra tam tikri reikalavimai. Vienas bankas, parduodamas kitam mažmeninė bankininkystę, iš tikrųjų nepažeidžia konkurencijos reikalavimų, t.y. nevirsija daugiau kaip 40 proc. visos rinkos.

Šiaip noriu pasakyti, kad į banktus dabar reiktų žiūrėti kiek kitokiu žvilgsniu. Bankininkystė Lietuvoje yra iš esmės yra labai maža Europos Sąjungos bankininkystės sudedamoji dalis. Galima sakyti, visa Lietuvos bankų sistema yra Skandinavijos, kitų šalių bankų filialai. Jie dirba pagal europinius standartus, juos kontroliuoja, prižiūri Europos centrinis bankas. Lietuvos bankas iš esmės vykdo tik unijų, kredito įstaigų prižiūros funkciją ir teikia informaciją apie Skandinavijos, Vokietijos bankų filialus.

Problemų, aišku, yra visoje bankininkystėje, nes po 2008-ųjų finansų krizės bankai buvo labai smarkiai nubausiti, smarkiai aprikti seniai žino šitą situaciją ir tiesiog keista, kai tas pats SEB, „Swedbank“ ir visi kiti bankai Lietuvoje lietuviams taiko visus tris

ją - investiciniai fondai ir kiti dalykai. Kitaip sakant, tas burbulų pūtimas vyko ir su bankų, bankų filialų žinia. Kai visi šitie burbulai suprogo ir kai visą pasaulį ištiko ekonominė krizė, bankai irgi parodė didžiulius savo nuostolius. Pvz., Europos Sąjungos banko nuostoliai, kuriuos reikėjo nurašyti, siekė apie 800 mlrd. dolerių. Tai didžiulės sumos. Esam Europos Sąjungoje, euro zonoje, taigi negalime tik apie save kalbėti.

G.JAKAVONIS: Latvijoje, Estijoje suveikė Konkurencijos tarybos perspėjimas ar draudimas, o pas mus nesuveikė. Kodėl?
K.GLAVECKAS: Kodėl nesuveikė? Konkurencijos taryba iš esmės nenaudoja tų instrumentų, kuriuos turi.

Įgyvendinus Europos Sąjungos direktyvą, pagal kurią bankas už finansinius pavedimus ir kitokiais operacijas, atsiskaitymus galės gauti ne daugiau kaip 20 euro centų, bus uždesat apynaras bankų apetitams. Bet bankai ne per daug baiminasi, nes dauguma pereina į kibernetinę erdvę, o ten fizinių žmogui tai irgi labai svarbu.

S.ŽILINSKAS: Reikia tiesiog prisiminti istoriją. Istorija yra labai

Lietuvos bankas tikėjosi, kad mokėjimų įstaigos, pavyzdžiui, Lietuvos paštas, „Oliėja“ ar kitos, kurios priima atsiskaitymus, irgi gali aptarnauti klientus ir sudaryti konkurenciją bankams. Iš tikrųjų tos įstaigos konkurencijos nesudarė dėl paprastos aplinkybės: visi indėliai yra bankuose, ir bankų pinigai grįžo į bankus, vadinasi, žmonės iš tų bankų per korteles iš tų finansų krizės bankai buvo labai neapeisi. Nebent jeigu turi pasislėptos kojineje pinigų, nueimi į „Olimą“ ir gali sumokėti. Bet gryną pinigų kiekis taip pat yra ribotas.

Po visų tų apribojimų, po visų

stresų, kuriuos atlaikė, bankai pradado pagrindinę savo funkciją: gytimas vyko ir su bankų, bankų filialų žinia. Kai visi šitie burbulai suprogo ir kai visą pasaulį ištiko ekonominė krizė, bankai irgi parodė didžiulius savo nuostolius. Pvz., Europos Sąjungos banko nuostoliai, kuriuos reikėjo nurašyti, siekė apie 800 mlrd. dolerių. Tai didžiulės sumos. Esam Europos Sąjungoje, euro zonoje, taigi negalime tik apie save kalbėti.

veiksmas - Konkurencijos taryba, pagąsdinta Vartotojų teisių apsaugos tarnybos kreipimosi dėl susitarimo apribojant nemokamo išgryninimo bankomatuose sumas, jau bijo imtis tyrimo.

Tik įdomu, kur tie protingi valdžios žmonės turėjo būti, sakykim, tais pačiais 2002 metais? Nes tuo metu Vilniaus bankas įkūrė savo filialą ir gavo net specialią licenciją. Lietuvoje buvo registruotas toks VB būsto kreditų ir obligacijų bankas. Kaip tik tuo metu buvo baigtas Žemės ūkio banko privatizavimas, į Lietuvą buvo atėjęs toks Vokietijos Federacinės Respublikos bankas „Norddeutsche Landesbank Girozentrale“.

Kodėl Vilniaus bankas, kuriame dirbo protingi žmonės, steigė antrinį banką? Tai milžiniškos išlaidos. Atsakymas labai paprastas: tuo metu buvo galvojama, gal Lietuva vystytis Centrinėje Europoje įprastu metodu, t.y. būsto paskolų, ūkio finansavimo išleidžiant obligacijas, lizingo kompanijomis ir taip toliau. Tas išplėtė jų veiklą. Anoji veikla, kaip ji koncentruota, dekoncentruota, čia labai plati kalba. Paprastam žmogui tai irgi labai svarbu.

S.ŽILINSKAS: Reikia tiesiog prisiminti istoriją. Istorija yra labai paprasta. Tikriausiai visi sutiksime, kad bankai yra aukšto lygio verslo institucijos ir jos daro tikrai paprastą žingsnį - samdo protingus žmones. Kai mes kalbame apie Konkurencijos tarybą, pažiūrėkim į del paskutinius veiksmus: pirmas paskutinis veiksmas, kai protingi bankų žmonės ir teisininkai sugesavo sąskaitų moka. Banko niekaip neapeisi. Nebent jeigu turi pasislėptos kojineje pinigų, nueimi į „Olimą“ ir gali sumokėti. Bet gryną pinigų kiekis taip pat yra ribotas.

▶ Ir pasaulinė finansų krizė prasidėjo dėl to, kad bankų sektorius turėjo per daug laisvumo

Vytautas GAPŠYS
Seimo narys

paprasta. Tikriausiai visi sutiksime, kad bankai yra aukšto lygio verslo institucijos ir jos daro tikrai paprastą žingsnį - samdo protingus žmones. Kai mes kalbame apie Konkurencijos tarybą, pažiūrėkim į del paskutinius veiksmus: pirmas paskutinis veiksmas, kai protingi bankų žmonės ir teisininkai sugesavo sąskaitų moka. Banko niekaip neapeisi. Nebent jeigu turi pasislėptos kojineje pinigų, nueimi į „Olimą“ ir gali sumokėti. Bet gryną pinigų kiekis taip pat yra ribotas.

Po visų tų apribojimų, po visų

stresų, kuriuos atlaikė, bankai pradado pagrindinę savo funkciją: gytimas vyko ir su bankų, bankų filialų žinia. Kai visi šitie burbulai suprogo ir kai visą pasaulį ištiko ekonominė krizė, bankai irgi parodė didžiulius savo nuostolius. Pvz., Europos Sąjungos banko nuostoliai, kuriuos reikėjo nurašyti, siekė apie 800 mlrd. dolerių. Tai didžiulės sumos. Esam Europos Sąjungoje, euro zonoje, taigi negalime tik apie save kalbėti.

veiksmas - Konkurencijos taryba, pagąsdinta Vartotojų teisių apsaugos tarnybos kreipimosi dėl susitarimo apribojant nemokamo išgryninimo bankomatuose sumas, jau bijo imtis tyrimo.

Tik įdomu, kur tie protingi valdžios žmonės turėjo būti, sakykim, tais pačiais 2002 metais? Nes tuo metu Vilniaus bankas įkūrė savo filialą ir gavo net specialią licenciją. Lietuvoje buvo registruotas toks VB būsto kreditų ir obligacijų bankas. Kaip tik tuo metu buvo baigtas Žemės ūkio banko privatizavimas, į Lietuvą buvo atėjęs toks Vokietijos Federacinės Respublikos bankas „Norddeutsche Landesbank Girozentrale“.

mokestį ir už tuos pinigus susitvarkysime.
K.GLAVECKAS: Tie bankai nuo šių metų, nuo praeitų metų jau pradėjo mokėti. Jie turėjo trejų metų laikotarpį po krizės, kai galėjo dengti buvusius nuostolius iš pelno. Tada SEB sumokėjo 3000 litų. O vienintelis „Nordea“, man atrodo, sumokėjo 10 tūkst. litų pelno mokesčio. Visi kiti nemokėjo. Dabar visi moka pelno mokestį. Be išlygų.

Dar noriu trumpai pasakyti apie lietuvišką banką. Iš tikrųjų lietuvišką banką mes galėjome palikti ir išlaikyti su sąlyga, jeigu 1995 metais nebūtų įvykusį didžiulė bankų krizė. LAIB, „Sekundė“, iš viso 13 bankų žlugo. Juose buvo ir valstybės kapitalo. Valstybei liko įsipareigojimai, todėl nutarė, kad geriau nedalyvauti tame versle. Prieita prie išvados, kad valstybinio banko Lietuvoje su valstybės kapitalu nebus.

Buvo bandymas daryti Lietuvos pašto banką, jis didžiausią tinklą turi. Bet bankui sukurti prieš 4 metus buvo reikalinga mažiausiai 400-500 milijonų litų. Antras dalykas, bankinė rinka dabar atsidūrusi labai blogoje situacijoje, kapitalo rinka labai blogoje situacijoje. Dabar eiti į tą biznį, kai nulinės palūkanos, yra labai sunku. Rizika didelė, reikalavimai milžiniški, o nauda yra maža. Užtat einama per kitus kanalus.

G.JAKAVONIS: Buvo kalbų, kad Lietuvos bankai pakliuvo į skandinavų bankų įtakos zoną. Ar visi 1995-ųjų lietuviškų bankų bankrotai nebuvo dirbtinai sukelti, kad skandinavai, kurie mums visą laiką yra rodomi kaip pavyzdys, įvestų tvarką.

G.MARKOVIČIENĖ: Tikrai nesutiksiu, kad lietuviai nemoka daryti biznio ir turėti savo bankų. Pati 12 metų dirbau Ūkio banke.

G.JAKAVONIS: Jis žlugo. G.MARKOVIČIENĖ: „Snoras“ irgi žlugo. Manau, buvo galima nacionalizuoti ir padaryti lietuvišką banką. Ir „Snoras“, ir Ūkio bankas turėjo platų tinklą, klientai tikrai buvo patenkinti.

S.ŽILINSKAS: Kai būdavo kalbama apie lietuvišką banką, bent jau smulkaus verslo taryba prašydavo atimti iš Lietuvos valstybinio banko funkciją dalyti paskolas. Ir jis iš karto nebebus korumpuotas, jisai nežlugs.

▶ Prieita prie išvados, kad valstybinio banko Lietuvoje su valstybės kapitalu nebus

Prof. Kęstutis GLAVECKAS
Seimo narys

K.GLAVECKAS: Kada Lietuvos bankas dalijo paskolas?
S.ŽILINSKAS: Ne, ne Lietuvos, o lietuviškas bankas.

G.JAKAVONIS: Skandinavų bankai pas mus ilgą laiką buvo atleisti nu mokesčių. Ar gali Seime atsirasti politinės valios priversti juos susimokėti tiek, kiek priklauso?

V.GAPŠYS: Natūralu, kad bankai moka tiek, kiek jiems nustatė nori. Bet neaišku, ar atgaivinti.

G.JAKAVONIS: Bankininkystė yra verslo rūšis ir siekia pelno. Bet ir socialiniai dalykai turėtų būti apginti. Tie patys skandinavų bankai čia moka 5000 litų pelno mokesčio per metus. Kas čia per stebuklas? Tegu susimoka normalų pelno

žiūrėti, ar ta mokesstinė našta, kuri jiems yra numatyta, adekvati jų vykdomai veiklai, gal jie privalėtų daugiau mokėti mokesčių, tada turėtų būti nustatyti kiti tarifai. Bet reikia turėti omeny, kad žaidimo dengtį buvusius nuostolius iš pelno. Tada SEB sumokėjo 3000 litų. O vienintelis „Nordea“, man atrodo, sumokėjo 10 tūkst. litų pelno mokesčio. Visi kiti nemokėjo. Dabar visi moka pelno mokestį. Be išlygų.

Dar noriu trumpai pasakyti apie lietuvišką banką. Iš tikrųjų lietuvišką banką mes galėjome palikti ir išlaikyti su sąlyga, jeigu 1995 metais nebūtų įvykusį didžiulė bankų krizė. LAIB, „Sekundė“, iš viso 13 bankų žlugo. Juose buvo ir valstybės kapitalo. Valstybei liko įsipareigojimai, todėl nutarė, kad geriau nedalyvauti tame versle. Prieita prie išvados, kad valstybinio banko Lietuvoje su valstybės kapitalu nebus.

▶ Tikrai nesutiksiu, kad lietuviai nemoka daryti biznio ir turėti savo bankų

Gitana MARKOVIČIENĖ
Buvusi bankininkė

kų galiu pasakyti, kad ypač mažmeninėje bankininkystėje pradeda siaurėti paslaugų teikėjų ratas ir visame finansų sektoriuje jaučiamas tam tikras spaudimas. Kuo mažiau paslaugos teikėjų, kuo jie turi didesnes rinkos dalis, tuo labiau kils paslaugų kaina. O bankų paslauga tampa tokia, kurią ne vartotojas pats gali pasirinkti, ar jis nori būti banko klientu ar nenori. Dažnai jis priverstas būti banko klientu todėl, kad atlyginimą visi darbdaviai nori pervesti į banko kortelę, o ne išmokėti kasoje. Teoriškai lyg ir galėtų, bet faktiškai nebeatogu. Todėl reikia suprasti, kad bankai atlieka kur kas svarbesnę funkciją, nei vien finansinių sąskaitų atidarymas, jie atlieka ir socialines funkcijas. Todėl jų reglamentavimas, jų reguliavimas turi būti atitinkamai ir prižiūrimas.

Man nepatiktų situacija, kai du ar trys bankai turi visą mažmeninės bankininkystės rinką. Aš manau, kad nuo to nukentėčiau tiek aš, kaip vartotojas, tiek ir visuomenė. Ar labai apsidžiaugtum iš ryto atsikėlęs ir sužinojęs, kad trims bankais sumažėjo? Aš nelabai apsidžiaugčiau. Todėl, kad tai atsilieps mano piniginei jeigu ne rytoj, tai poryt.

Turime būti labai reiklus šitam sektoriui. Tas reiklumas turi prasmei todėl, kad bankai yra svarbi valstybės dalis. Mes neturime kalbėti apie bankų sunaikinimą, neturime kalbėti apie bankų sektoriaus iškraipymą, mes turime kalbėti apie tai, kad reguliavimo mechanizmai turi veikti. Mes matome,

Klausimų yra labai daug. Tai pati Konkurencijos taryba nesiemė spręsti manevravimo Viliboro klausimu. Buvo sakoma: „Na, ką jūs čia viską išsigalvojate.“ Kai išlindo pasauliniai Viliboro atvejai, kitose šalyse atsirado teisiniai aktai, kad tai yra nesąžininga ir už tai baudžiama. O Lietuvoje nėra tokių teisiųjų aktų. Kai politikams sakoma, matote, tai geryškylė, sukurkite teisinį aktą. O šie atsako: na, mums čia nepriklauso, mes palauksime, kol kas gero ateis iš Briuselio. O dabar susidariusi keista situacija. Iš tikrųjų Europos Sąjungos įstatymai, pvz., smulkaus verslo atžvilgiu, dažnai yra geresni nei lietuviški. Ir mes laukiame, kol per prievartą direktyvos ar reglamentai bus įgyvendinti. Tai čia neveiklumas - mūsų pačių džiaugsmas, o ne kažkas primesta iš šalies.

kad ir pasaulinė finansų krizė prasidėjo dėl to, kad bankų sektorius turėjo per daug laisvumo.

G.JAKAVONIS: Vis dažniau kalbama apie atsiskaitymą be gryną pinigų. Sunkiai įsivaizduoju, kaip žmonės kaimuose atsiskaitys internetu.

K.GLAVECKAS: Atsiskaitymas grynais pinigais nėra iš principo ribojamas, kalbama apie sumų apribojimą. Buvo pateiktas pirmas variantas - iki 3000 eurų, bet mes visi bendromis pastangomis tą siūlymą atmetėme. Dabar Vyriausybei patei-

kėme naują apribojimą - iki 5000. Sakome, kad irgi negerai, suvienodinkime, kiek Europos Sąjungos valduje galima pervežti, - 10 tūkst. eurų. Taip būtų logiška ir, matyt, taip padarysime. Tuo pereinamoju laikotarpiu mes turėsime geresnes sąlygas, žmonėms bus daugiau laisvų, ypač automobilių prekiuotojams ar kitiems smulkaus verslo, kuris Lietuvai svarbus, atstovams.

Bet aš kitą dalyką norėjau pasakyti. Viskuo kaltinti bankus būtų neteisinga. Reikalavimai bankams yra iškelti nepaprastai dideli. Skandinavijos bankuose yra 16 milijardų eurų santaujų su nulinėmis palūkanomis. Vyriausybė jokių instrumentų nenaudoja, kad žmonėms paslauga tampa tokia, kurią ne vartotojas pats gali pasirinkti, ar jis nori būti banko klientu ar nenori. Dažnai jis priverstas būti banko klientu todėl, kad atlyginimą visi darbdaviai nori pervesti į banko kortelę, o ne išmokėti kasoje. Teoriškai lyg ir galėtų, bet faktiškai nebeatogu. Todėl reikia suprasti, kad bankai atlieka kur kas svarbesnę funkciją, nei vien finansinių sąskaitų atidarymas, jie atlieka ir socialines funkcijas. Todėl jų reglamentavimas, jų reguliavimas turi būti atitinkamai ir prižiūrimas.

Bankai irgi nieko nedaro, jiems kur kas geriau imti nekilnojamojo turto užstatas, paskui palaukti, po 5 metų pelningai parduoti ar dar ką nors padaryti. Gal uždirbti iš lizingo ar apmokejimo, atsiskaitymo. Arba, geriausias atvejis, paskolinti „Sodrai“, paskolinti Vyriausybei į biudžetą už 1 proc. Nei administruoti nereikia mokesčių, nieko. Tai čia ne vien bankų kaltė. Visi skandinaviški bankai yra Europos centrinio banko sistemoje.

Taisyklės ateina iš Briuselio, tai akivaizdu. Mes išskome ir tą bendrą katilą, kuris vadinasi bendra sriuba. Dabar mes atskiros sriubos neišsivirsime. Galvoti reikėjo, kaip šokti į tą sriubą.

S.ŽILINSKAS: Nesutikčiau, nes ne visas reguliuojama iš Briuselio. Ir kai koks būtu laukinis kapitalizmas, kad ir kas darytųsi, bet jeigu kažkas gauna kokią nors licenciją, vadinasi, jis sutinka su tuo, kad jo atžvilgiu bus ir reguliavimas. Ir valstybės rankose yra valdyti tą reguliavimo lygį.

Klausimų yra labai daug. Tai pati Konkurencijos taryba nesiemė spręsti manevravimo Viliboro klausimu. Buvo sakoma: „Na, ką jūs čia viską išsigalvojate.“ Kai išlindo pasauliniai Viliboro atvejai, kitose šalyse atsirado teisiniai aktai, kad tai yra nesąžininga ir už tai baudžiama. O Lietuvoje nėra tokių teisiųjų aktų. Kai politikams sakoma, matote, tai geryškylė, sukurkite teisinį aktą. O šie atsako: na, mums čia nepriklauso, mes palauksime, kol kas gero ateis iš Briuselio. O dabar susidariusi keista situacija. Iš tikrųjų Europos Sąjungos įstatymai, pvz., smulkaus verslo atžvilgiu, dažnai yra geresni nei lietuviški. Ir mes laukiame, kol per prievartą direktyvos ar reglamentai bus įgyvendinti. Tai čia neveiklumas - mūsų pačių džiaugsmas, o ne kažkas primesta iš šalies.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.w.suzalgiriu.lt

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2015

2015 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos penktadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2015, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

RĖMĖJAI:

LIETUVOS POLICIJA

DRAUGAI:

Panevėžio miesto savivaldybė

Plungės miesto savivaldybė

Jonas Moigis - vaikščiojantis teisingumas

Jonas Moigis buvo kilęs iš garsios šeimos ir buvo labai mylimas paprastų panevėziečių. Jis stengdavosi padėti neturtingiems ir nuskriaustiems žmonėms.

J.Moigis gimė Panevėžyje 1867 m. lapkričio 25 d. Tado Anupro Moigio ir Liudvikos Liucijos Eidrigėvičiūtės šeimoje. Mokėsi Šiaulių gimnazijoje 1878-1886 m. Vėliau studijavo Maskvos universiteto Medicinos fakultete. Remiantis kitais duomenimis - Gamtos fakultete. Vėliau perėjo į Teisės fakultetą. Tuo metu Maskvoje susikūrė lietuvių studentų draugija. Į ją įstojo ir J.Moigis. Jo pažiūras formavo giminaičiai, kurie aktyviai dalyvavo 1863 m. sukilime. Universitete mokėsi iki 1891 m. Tais pačiais metais už dalyvavimą studentų veikloje, nukreiptoje prieš carinį režimą, iš universiteto buvo pašalintas. Mokslus baigė Jaroslavyje 1892 m. Tais pačiais metais vedė Konstansiją Piotuch-Kublickaitę. Jos tėvas dvarininkas dalyvavo 1863-1864 m. sukilime ir buvo nuteistas kalėti 10 metų. Kalėjo keliuose carinės Rusijos kalėjimuose, ten ir mirė.

Baigęs mokslus J.Moigis pradėjo darbą Smolensko apygardos teisme. Jame sėkmingai kopė karjeros laiptais ir tapo apygardos teismo nariu. Čia susikūrus lietuvių komitetui tapo jo pirmininku. Aktyviai rūpinosi lietuviams pabėgėliais Smolensko mieste. Čia suorganizavo lietuvių batalioną kartu su Žilinsku ir Nasvyčiu. J.Moigio butas Smolenske buvo lietuviybės židinys. Jame rinkdavosi pažangūs lietuviai. Pirmojo pasaulinio karo metais Smolenske buvo nemažai pabėgėlių iš Lietuvos. Dauguma gyveno labai sunkiai. J.Moigis ir jo žmona Konstansija kiek galėdami stengėsi jiems padėti. Patardavo ir įvairiais juridiniais klausimais,

► Jonas Moigis

kiek galėdavo, šelpdavo ir materialiai. Po spalio perversmo padėtis Smolenske tapo sudėtinga. J.Moigis pasitraukė iš apygardos teismo. Dirbo įvairius darbus. Mieste pamažu pradėjo trūkti maisto produktų. 1920 m. buvo suimtas už darbą lietuvių naudai ir laikomas kalėjimo kameroje. Tikrieji suėmimo motyvai nebuvo labai aiškūs.

Remiantis kitais duomenimis, suimtas 1919 m. Jam grėsė sušaudymas. Tik K.Griniaus, prof. V.Mačio ir daktaro Andriaus Domaševičiaus dėka pavyko išsilaisvinti. Tuo metu A.Domaševičius dirbo to kalėjimo gydytoju. Prie jo išlaisvinimo prisidėjo ir Lietuvos Vyriausybė.

1921 m. išvyko į Lietuvą ir ta-

► Jonas Moigis su artimaisiais

po Panevėžio apskrities valdybos teisininku. Nuo 1922 m. dirbo Panevėžio miesto notaru. Šias pareigas ėjo iki mirties. Panevėžyje J.Moigis aktyviai dalyvavo visuomeninėje gyvenime. Buvo miesto tarybos narys. Jis buvo išrinktas į trečiąją miesto tarybą 1924 m. Išrinktas ir į ketvirtąją miesto tarybą 1931 m. J.Moigio kadencija truko iki 1934 m. Ypač aktyviai dalyvavo kalinių globos veikloje. Buvo šios organizacijos vienas pagrindinių rėmėjų ir pirmininkas. Savo lėšomis rėmė beturčius ir bedarbius. Buvo Vilniui vaduoti sąjungos, skautų rėmėjų ir kitų organizacijų narys. Buvo ligonių kasų valdybos pirmininku ir rūpinosi pastato ligonių kasų valdyba. Palaikė gerus ryšius su ligonių kasų direktoriumi K.Jasiukaičiu. Buvo Panevėžyje gimtajam kraštui tirti draugijos narys. Buvo žinomas kolekcininkas ir jo kolekcija padovanojama Panevėžio mieste steigiamam muziejui.

J.Moigis buvo vedęs du kartus. Su pirmąja žmona Konstansija susilaukė 5 vaikų. Šeimoje augo 3 sūnūs Vytautas (1892-1914), Algirdas (1895-1959) ir Kazimieras (1896-1914), dukros Irena (1899-1989) ir Gražina (1906-2004). Du sūnūs Vytautas ir Kazimieras mirė jauni Pirmojo pasaulinio karo metais.

Su pirmąja žmona jis gyveno Rusijoje. Antroji žmona Karolina Dziubauskaitė. Su ja susituokė jau Panevėžyje 1926 m. Ji augino jo dukras. Šeima Panevėžyje gyveno gana kukliai. Dalis nemažo pastato buvo nuomojama. Notaro kontora buvo kitoje vietoje. Mirė 1933 m. liepos 8 d. Karaliaučiaus

► Jonas Moigis stengdavosi padėti neturtingiems ir nuskriaustiems žmonėms

klinikose. Ten gydėsi širdies negalvimus. Buvo pargabentas į Panevėžį ir liepos 13 d. iškilmingai palaidotas senosiose Panevėžio kapinėse.

J.Moigis buvo geros širdies žmogus ir vadinamas vaikščiojančiu teisingumu. Jam mirus ypač gedėjo tie, kuriais jis rūpinosi nemažai metų. Jam mirus užuojautą pareiškė ir Panevėžio kalėjimo kalinių grupė.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

40 metų scenoje
OVIDIJUS VYŠNIAUSKAS
JUBILIEJINIS KONCERTŲ TURAS

Lapkričio 27 d. 19 val. **Cido** (Panevėžys)
 Gruodžio 3 d. 19 val. **STALIŲ ARENA** (Šiauliai)
 Gruodžio 9 d. 19 val. **ZALGIRO ARENA** (Kaunas)
 Gruodžio 29 d. 19 val. **ŠVYTURIO ARENA** (Klaipėda)

Dalyvauja:
 OVIDIJUS VYŠNIAUSKAS, orkestras VILNIUS SINFONIETTA ir roko grupė.
 Vadovas: Vytautas Lukošius

Svečiuose:
 INGA VALINSKIENĖ (Kaune), MERŪNAS (Panevėžyje, Šiauliuose, Kaune),
 ARŪNAS VALINSKAS (Šiauliuose), VYTAUTAS GRUBLIAUSKAS - KONGAS (Klaipėdoje),
 sportinių šokių kolektyvas „ŽUVĖDRA“ (Klaipėdoje). Vadovai: Skaistė ir Romaldas Idzelevičiai
 EDITA MILDAŽYTĖ ir k.t.

INFORMUOJA: **3** **LRT** **vakaro ZINIS** **Safari ekspresas** **SAULĖ** **Prie kavos** **BILIJETAI:** **bilijetai** **TIKETA** **TICKET Market**

Panevėžio kraštovyros muziejaus rinkinio nuotr.